

Nr 102.

Godkänd av första kammaren den 13 april 1932.

Godkänd av andra kammaren den 13 april 1932.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av § 7 riksdagsordningen samt lag till ändrad lydelse av 12 och 25—28 §§ lagen den 26 november 1920 (nr 796) om val till riksdagen.

(Konstitutionsutskottets utlåtande nr 15.)

Till KONUNGEN.

I en den 19 februari 1932 dagtecknad proposition, nr 104, har Eders Kungl. Maj:t under åberopande av utdrag av protokollet över justitiedepartementens ärenden för samma dag dels till riksdagens prövning i grundlagsenlig ordning framlagt vid propositionen fogat förslag till ändrad lydelse av § 7 riksdagsordningen, dels ock föreslagit riksdagen att, under förutsättning att ändring av riksdagsordningen i överensstämmelse med nyssnämnda förslag varder av riksdagen i grundlagsenlig ordning beslutad, antaga jämväl vid propositionen fogat förslag till lag om ändrad lydelse av 12 och 25—28 §§ lagen den 26 november 1920 om val till riksdagen.

Enligt § 7 mom. 4 riksdagsordningen skall, för den händelse i en valkrets ledamot av första kammaren avgår före åttaårsperiodens slut och valkretsen alltså är berättigad till den lediga platsen, ledigheten fyllas på sätt i vallagen stadgas, d. v. s. genom ny sammanräkning av de förut avgivna rösterna. Sammanräkningen verkställles inom det parti, för vilket den avgångne blivit vald, eller, där han valts för mer än ett parti, inom det parti, från vilket plats först tilldelats honom. Är åter i angivna fall till följd av verkställd tioårsreglering annan valkrets berättigad till den lediga platsen, företages icke ny röstsammanräkning i denna senare krets utan skall enligt mom. 6 i samma paragraf nytt val förrättas. Skall vidare plats, när åttaårsperioden för en valkrets tilländalupit, övergå från denna till valkrets inom annan grupp, anställles enligt

mom. 5 i paragrafen likaledes nytt val för platsens besättande i den senare valkretsen.

Riksdagen har i skrivelse till Eders Kungl. Maj:t år 1930, nr 248, framhållit, att den nämnda i § 7 mom. 6 riksdagsordningen upptagna bestämmelsen om nytt vals förrättande icke vore ändamålsenlig. Tillsättandet av den lediga platsen syntes nämligen i detta fall, liksom där platsen stannade inom valkretsen, kunna ske genom ny röstsammanräkning. Genom den nuvarande ordningen lede den proportionella principen faktiskt intrång, i det att utan tvingande skäl nyval ägde rum för tillsättande av en ledig plats. Härtill komme, att ur praktisk synpunkt vore av värde, att en extra valförrättning undvekes. Då riksdagen sålunda funne en ändring av angiven art påkallad, anhöll riksdagen i berörda skrivelse om verkställande av utredning i frågan.

Departementschefen har vid anmälan av denna skrivelse enligt det till propositionen fogade utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementsärenden bland annat framhållit det vara av vikt, för att proportionalismens idé skall komma till sin rätt, att det antal representanter, som utses vid varje särskilt val, icke vore allt för ringa. Den nuvarande ordningen för fyllande av uppkommen ledighet inom första kammaren syntes vid sådant förhållande föga ändamålsenlig, såvitt därigenom nyval erfordras för besättande av ledig plats. Där så lämpligen kunde ske, borde därför nytt val för fyllande av uppkommen ledighet undvikas. Nyval syntes departementschefen utan olägenhet kunna ersättas av ny röstsammanräkning såväl i det av riksdagen anmärkta fallet, då efter riksdagsmans avgång i förtid ledig plats skall tillfalla annan valkrets, som för det fall, att vid slutet av åttaårsperiod för viss valkrets plats därifrån skall övergå till valkrets inom annan grupp.

En följdriktig tillämpning av proportionalitetsprincipen kräver, att, även för det fall att ledig plats övergår till annan valkrets, den proportionalitet, som kommit till uttryck vid där hållet val, får göra sig gällande jämväl vid besättande av nytillkommen plats. Nytt val för fyllande av uppkommen ledighet inom första kammaren synes lämpligen kunna undvikas både i det av 1930 års riksdag anmärkta fallet och i det av departementschefen därutöver framhållna fallet. Riksdagen anser därför en revision av gällande bestämmelser angående sättet för fyllande av uppkommen ledighet inom första kammaren i av departementschefen angiven omfattning böra äga rum.

Mot de i propositionen föreslagna lagtexterna har riksdagen ingen annan erinran att göra än att riksdagen funnit sig böra vidtaga ett förtydligande tillägg i den föreslagna 26 § andra stycket lagen om val till riksdagen.

På grund av vad sålunda anförts får riksdagen, som antagit såsom vilande till vidare grundlagsenlig behandling Eders Kungl. Maj:ts förslag till ändrad lydelse av § 7 riksdagsordningen, med förklarande att Eders Kungl. Maj:ts förevarande förslag till lag om ändrad lydelse av 12 och 25—28 §§ lagen den 26 november 1920 om val till riksdagen ej kunnat av riksdagen i oförändrat skick antagas, anmäla, att riksdagen, under förutsättning att ändring av riksdagsordningen i överensstämmelse med ovan nämnda förslag varder av riksdagen i grundlagsenlig ordning beslutad, för sin del antagit följande

Lag

om ändrad lydelse av 12 och 25—28 §§ lagen den 26 november 1920 (nr 796) om val till riksdagen.

Häri genom förordnas, att 12 och 25—28 §§ lagen den 26 november 1920 om val till riksdagen, av vilka lagrum 26 § ändrats genom lag den 17 juni 1921 (nr 316), skola, 12 och 26 §§ i nedan intagna delar, erhålla följande ändrade lydelse:

12 §.

1. Utgör landstingsområde egen valkrets, förrättas val till första kammaren, som grundar sig å stadgandena i § 7 mom. 2 riksdagsordningen, av landstinget vid lagtima möte; skall val äga rum på grund av föreskrifterna i § 7 mom. 3 eller 4 riksdagsordningen, sammanträder landstinget till urtima möte.
2. Omfattar valkrets — — — utsedd elektor.
3. Tillhöra landstingsområden — — — nämnda mom. sägs.
4. Utgör stad — — — 2 mom. sägs.
5. För deltagande — — — landstings möte.

25 §.

Fullmakt för vald riksdagsman underskrives av valförrättaren jämte två av valmännen. Sådan fullmakt skall hava följande lydelse:

»I kraft av det riksdagsmannaval, som i » N. N. »valkrets blivit den — — — (dag, månad, år) — — — förrättat, varder » N.N. »häri genom befullmäktigad att för en tid av åtta år, räknade från och med den 1 januari nästkommande år,» (eller, där valet skett på grund av § 17 mom. 3 eller 4 riksdagsordningen: »för tiden till den 1 januari år — — —») »vara ledamot av riksdagens första kammar.» Ort och tid.

26 §.

Har riksdagsman — — — angivna grunder.

Är i nu nämnt fall annan valkrets berättigad till den lediga platsen, eller skall plats, när åttaårsperioden för en valkrets tilländalupit, övergå från denna till valkrets inom annan grupp, varder för platsens besättande i den därtill berättigade valkretsen ny röstsammanräkning verkställd vid offentlig förrättning, som nyss sagts. Förrättningen hålles i förra fallet så snart ske kan och i senare fallet under september månad det sista året i nämnda åttaårsperiod. Röstsammanräkningen skall avse i valkretsen jämlikt § 7 mom. 2 eller 3 riksdagsordningen hållet val, gällande för tid för vilken platsen enligt mom. 4 samma paragraf skall besättas, och verkställas enligt de i 19—22 §§ angivna grunder så som om den utgjorde fortsättning av den ursprungliga sammanräkningsförrättningen och ytterligare en plats skolat därvid tillsättas. Där den, som efter vad nu sagts skulle hava erhållit platsen, redan blivit vald till ledamot av kammaren för valkretsen eller avlidit eller eljest ej längre är valbar, tillerkännes platsen den, vars namn kommer närmast i ordningen inom det parti, platsen tilldelats.

Efter avslutande av sammanräkning, som i denna paragraf avses, skola valsedlarna åter inläggas under försegling.

27 §.

Vid förrättning, som i nästföregående paragraf avses, skall Konungens befallningshavande i protokoll upptaga de föreliggande omständigheterna samt vilken på grund därav skall inträda såsom ledamot av kammaren. Sedan detta protokoll vid förrättningen upplästs, utfärde Konungens befallningshavande omedelbart fullmakt för den sålunda utsedde. Sådan fullmakt skall, allt efter som utseendet skett vid förrättning enligt 26 § första eller andra stycket, hava nedan intagen lydelse:

»Sedan» N. N. »blivit för» N. N. »valkrets utsedd till ledamot av riksdagens första kammaren för en tid av åtta år, räknade från och med den 1 januari år — — —,» (eller, där den avgångne blivit utsedd jämlikt § 7 mom. 3 eller 4 riksdagsordningen: »för tiden till den 1 januari år — — —») »men denna plats blivit ledig, har vid förrättning enligt 26 § första stycket lagen om val till riksdagen» N. N. »blivit utsedd att inträda såsom ledamot av nämnda kammare för tiden till den 1 januari år — — —; varom detta länder till bevis och fullmakt.» Ort och tid.

»Sedan plats i riksdagens första kammare övergått från» N. N. »till» N. N. »valkrets, har vid förrättning enligt 26 § andra stycket lagen om val till riksdagen» N. N. »blivit utsedd att inträda såsom ledamot av nämnda kammare för tiden till den 1 januari år — — —;» (eller, där inträdet skall ske först vid ingången av nästkommande år: »från och med den 1 januari år — — — till den 1 januari år — — —;») »varom detta länder till bevis och fullmakt.» Ort och tid.

28 §.

Finnes vid sammanräkning, som i 26 § avses, å därvid för varje särskilt fall ifrågakommande valsedlar icke namn å någon, som enligt givna regler kan inträda såsom ledamot av kammaren å den lediga platsen, då skall nytt val anställas för platsens besättande.

Omfattar valkretsen landstingsområden, tillhörande olika län, skall Konungens befallningshavande, som förrättar röstsammanräkningen, hos Konungen anmäla behovet av nytt val för platsens besättande.

Denna lag träder i kraft den dag, då riksdagens beslut, varigenom riksdagen bifallit Konungens förslag till ändrad lydelse av § 7 riksdagsordningen, varder i grundlagsenlig ordning hos Konungen anmält.

Stockholm den 13 april 1932.

Med undersätlig vördnad.